

ստացորենի մշակութեամբ, և մանուկը կը կը ստանայ մօրը անուճը, մայրական՝ երբ ամուսինը կ'երթայ կնոջ տունը, մինչդեռ այսօր կ'ինը կ'ընկերանայ ամուսնին։ Ապահովաբար ընկերավարութիւնը պիտի մերժէ թէ՛ մէկը և թէ՛ միւսը։ Հաւատարիմ հաւասարութեան սկզբունքին՝ կը ջնջէ ընտանեկան ամէն կազմակերպութիւն և կ'ինը հաւասար կը սեպէ մարդուն։ հաւասար իրաւունքներ կու տայ ընկերային և քաղաքական ամէն կալուածներուն մէջ։ Ընտանիքը նպաստաւոր վայր մըն է բընական և ստացական անհաւասարութիւններու։ Ուստի ընկերավարութիւնը կ'ազաւտագրէ կ'ինը ընտանեկան հոգեբէն և աւտանոյն հեղինակութենէն։

Էնթադրելով որ ջնջուի ժառանգականութեան փոխանցումը, հայր մը տըրնելով 40-50 տարեկանին կրնայ ստանալ բարեկեցիկ վիճակ մը, մինչ դեռ դրացին զուրկ է ատկէ։ Իր տղան կը ծնի և կը զարգանայ աւելի նպաստաւոր պայմաններու մէջ՝ քան դրացւոյն զաւակը։ Որքան ալ օրինապահ ըլլայ ծնող մը՝ պիտի փափարք փոխանցել զաւակին հաւրասութեան մէկ մասը և անշուշտ պիտի գտնէ ո՛ր և է միջոց մը։ Էնթադրենք ջնջուած անհատական սեփականութիւնը, պահելով ընտանիքը։ Խեղացի հօր մը և խեղացի մօր մը զաւակը ապահովաբար շատ աւելի հաւանականութիւն պիտի ունենայ օժտուած ըլլալու՝ քան խեղացի հօր մը և ազէտ մօր մը, կամ տգէտ հօր մը և խեղացի մօր մը, կամ տգէտ հօր մը և ազէտ մօր մը զաւակը։ Ինչ որ ալ ըլլայ արդարութեան հմայքը՝ ականաւոր հօր մը զաւակը աւելի առանձնաշնորհալ պիտի նկատուի քան անձանթ գիւղացիի մը որդին։ Ահաւտի մը այս ինչ անուճը կրելը լռելիայն յանձնարարութիւն մըն է։ Ո՞ր ընկերվարական պիտի պնդէ թէ Ժողէսի մը զաւակը փայտահատի մը որդւոյն հաւասար նկատուելու է։

Ինչպէս կը տեսնուի՝ ընտանիքը կը սպառնայ հաւասարութեան, հետեւաբար ընկերավարութեան սկզբունքին։ Վերջինս

կը ջնջէ ընտանեկան կազմակերպութիւնը։ Քրիստոնէութիւնն ընդհակառակը բարձրացնելով կնոջ դիրքը, պատրաստելով զայն ընտանեկան և ընկերային պարտականութեանց՝ կը պարտադրէ ընտանիքի պաշտամունքը, ամուսնութեան անլուծելիութիւնը։ Յունական և Հռոմէական ընկերութեան մէջ կ'ինը գերին էր ամուսնոյն։ Մովսէս կը դասէր զայն ստացուածքներու կարգը, ծանրաբարոյ Մանուն կ'արգիլէր կնոջ քանի մը վայրկեանէ աւելի խօսիլ մարդու մը հետ։ Միայն քրիստոնէութիւնը նկատեց կ'ինը ճշմարիտ անձնաւորութիւն մը, օժտուած միեւնոյն իրաւունքներով ընտանիքին և ընկերութեան մէջ, որքան կը ներքին բնութեան գծած սահմանները, միշտ համաձայն անհատին բնութեան։

ԽՈՐԷՆ ԳԱՐԻԿԵԱՆ

(Շարունակելի)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱԶՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄԵԶ

Վենետկոյ նախկին հայ գաղութը, Հասարակապետութեան ատեն, առևտրական հրապարակի վրայ բաւական գործունէութիւն ունեցեր էր, և աչքառու գիրք մը կը գրաւէր զինք յատկանշող առևտրական ճարպիկութեամբն ու յաշնդակութեամբը։ Ճարպիկութեան ընթացքին սակայն այլասերութիւն ախար՝ մեր ցեղային գոյութեան հետ միասին, անհետացուցած է հայ առևտրական կեանքը։ Եւ այս եզակի քաղաքին մի քանի խորհրդաւոր անկունները կը հանդիպին՝ միայն հայուն անցեալը յիշեցնող ծածկուած մէկ հրկու անշուք յիշատակներու մնացորդին։

Վերջին աղէտներէն մազապուր՝ ներկայ փորձիկ հայ գաղութը իր գործունէութեամբը Վենետկոյ մէջ դարձեալ իր ներկայութիւնը զգալի կ'ընէ։ Աշխարհածառթ է վենետկական ապակեշինութեան հա-

րուստ ճարտարարուեստը, նրբերանգ մուգայիքներու շինութեան գաղտնիքը, Աղբիւս-կանի Դշխոյին զօրեղ մէկ շիջն է այս գեղարուեստը, որուն մէջ դարերով միշտ յառաջադէմ եղած է ան:

Բազմաթիւ գործարաններ՝ աշխարհիս ամէն կողմ կը տարածեն իրենց պատ-րաստած ապականայ շքեղ զարդերը և մոզայիք ուլունքները: Վենետիկ այցելող անհամար օտարականներ՝ մոզայիք զարդ մը, ապարանջան կամ մանհակ մը գնելը կարծես իրենց զրօսապտոյտի հաճելի պարտք մը կը համարին:

Երկու արթնամիտ ու հեռատես հայ եւրիտասարդներ Պ. Ս. Մկրեան և Պ. Յովհ. Թոսպլըզեան, ընկերակցաբար մոզայիքի արհեստով զբաղելու յանգնութիւնը ունեցան: Վենետիկ մէկ անկիւնը փորը գործատեղի մը բանալով՝ 7-8 աշխատաւորուհիներու զլուխ կեցած սկսան յամառօրէն աշխատիլ ու պատրաստել տալ վենետիկեան մոզայիք ուլունքներ: Անոնք ըմբռնելով սկստած գործի ոգին՝ գեղանի սեփն ճաշակին համեմատ նորոյթ ստեղծելու ձեռնարկեցին: Ինքնին յանդուգն՝ ու թերես ծիսադիւի նկատուած ձեռնարքը անյապաղ լուրջ յաջողութիւն մ'ունենալ սկսաւ:

Մոզայիքի անթիւ խանութներ ստիպուեցան հրապարակ տառն՝ հայ մտքի ծնունդը՝ նորոյթ ուլունքներով և հետաքրքրուիլ, որոնք շատ գեղեցիկ ու նրբաճաշակ եւրոպեանով շինուած էին: Անոնք արհեստի նոր գաղտնիք մ'ունէին: Հազիւ 8-9 ամիսէ ի վեր գոյութիւն ունէր «La Perla», հայ մոզայիքի գործատունը:

Խնայէս ամէն տարիներ, այս ամառս ալ քաղաքիս մէջ տեղի ունեցաւ Ճարտարարուեստի և Վաճառականութեան Յուշահանդէսը: «La Perla»-ն ևս իր պատրաստած մոզայիք ուլունքները ցուցադրելու բարերարխտութիւնն ունեցաւ: Այդ կտորները այնքան լաւ ու գեղեցիկ շինուած էին՝ որ ցուցահանդէսի ընդէմարմնոյն կողմէն ամենամեծ գովեստի և գնահատման արժանացան: «La Perla»-ն խլած է 1924 տարւոյ ցուցահանդէսին

մրցանակը, և մեր հայ հայրենակիցներու ժրջան ու հնարամիտ աշխատութիւնը կը վարձատրուէր Ռսկի Մետալով և Ռթսնեաց Խաչանչանով: Վենետիկ օրաթերթերէն՝ «Corriere della Laguna» այս առթիւ հետեւեալ տողերը կը դնէ.

«La Perla» Վենետիկոն արուեստական մարգարիտներու գործարանը. — «Վենետիկի եզական այս ճարտարարուեստը, շնորհալի ստեղծիչը գեղարուեստի հրաշակերտներու և նուր ճաշակի, յորում արուեստագէտներու երեսակայութիւնը կարող է բազմաթիւ յղացումներ ունենալ, այս տարի արժանապէս ներկայացուած էր Լիտոյի ճարտարարուեստական Յիւցահանդէսին մէջ «La Perla» գործատան կողմէն, Հասարակութիւնը, մասաւանդ իզական սեփն և օտարականը, — որ գիտէ գնահատել վենետիկեան գունագեղ մոզայիքները, որոնցմով մեծ հաճոյքով կը զարդարուի — հաճոյալից հետաքրքրութեամբ կանգ կ'առնէ հարուստ ցուցափեղկին առջև «La Perla»-ն Տան, որ ներկայիս շատ մեծ յաջողութիւն ու գնահատում ունեցաւ: Գործատան գործի ձեռնհասութիւնը, արուեստական լուրջ կազմակերպութիւնը, աշխատութեան նրբութիւնը, անոր կ'ապահովեն լաւագոյն ապագայ և անակնկալ յաջողութիւններ:

«Վենիչ Յանձնաժողովը գովեստի բառեր շոյալելով «La Perla»-ին, իր գեղեցիկ արտադրութիւններուն համար, արդարապէս զայն վարձատրեց Արժանաց խաչանով և Ռսկի Մետալով: Ստուգել արժանի է մեր անկեղծ ուրախակցութիւններուն »:

Մենք ալ մեր ուրախակցութիւնը միացնելով նրբաճաշակ վենետիկցիներուն և արդարադատ Քենիչ Մարմնոյն, ի սրտէ կը շնորհաւորենք մեր հայ հայրենակիցները, և ջերմապէս կը մաղթենք լաւագոյն յաջողութիւններ:

*

